

**İLKÖĞRETİM 1. KADEMEDE OKUTULAN MATEMATİK DERS
KİTAPLARININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ
(Bitlis İli Örnekleme)**

**Evaluating of Mathematic Lesson Books Taught in First Grade of
Elementary School According To the Views of Teachers
(An Example for Bitlis City)**

Cahit TAŞDEMİR¹

Özet

Bu çalışmada, İlköğretim Birinci Kademe de okutulan matematik ders ve matematik öğrenci çalışma kitaplarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç ile ders ve çalışma kitaplarının hazırlanması için önceden belirlenen niteliklerden, içerik, öğrenme, öğretme ve ölçme-değerlendirme ölçütleri esas alınarak araştırmacı tarafından geliştirilen anket, Bitlis il merkezinde görev yapan 87 sınıf öğretmeni üzerinde uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, ders ve çalışma kitaplarının, genel olarak belirlenen niteliklere sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak, bilimsel düşünme yönteminin kullanımı, öğrencilerin sınıfta etkin katılımlarının sağlanması, görsel, teknolojik materyallerin kullanımı ve kazanımların uygulamalarla bir bütünlük taşıması gibi bazı konular bakımından ise yetersiz veya kısmen yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen bu bulgular ile ileride ders kitapları ile ilgili yapılacak olan çalışmalara katkı sağlamak amacıyla bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Ders kitapları değerlendirme yöntemleri, öğretmen görüşü, matematik ders kitapları.

Abstract

In this study, it is aimed to evaluate the mathematic' lesson and practice books taught in the first grade of elementary school according to the views of teachers. With this aim, a developed questionnaire taking into account content, learning, teaching and assessment, which are predetermined qualities, has been applied to the 87 classroom teachers working in the city centre of Bitlis. According to the result of research, the lesson and practice books have the qualifications to be determined generally. However, it has been found out that they are insufficient as a whole or in part in terms of some issues such as the using of scientific method of thinking, providing the active participation of students in lesson, to use of visual and technological materials and ensuring integrity the gains with acquisitions. With these determined findings, the some suggestions have been presented in order to contribute to the developments related to the lesson books which will be done in future.

Key Words : The evaluation methods of the course books, teacher opinions, mathematics textbooks

GİRİŞ

Dünyada; bilim, teknoloji ve eğitim gibi değişik alanlarda son derece hızlı gelişmeler olmaktadır. Meydana gelen bu gelişmelere ayak uydurmak,

¹ Yrd. Doç. Dr.; Bitlis Eren Üniversitesi, Tatvan Meslek Yüksekokulu, Tatvan-Bitlis, e-mail: c_Tasdemir@hotmail.com

geleceğin bireylerini yetiştirmek ve istenilen eğitimi verebilmek için tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, zaman zaman eğitim sistemlerini gözden geçirmekte ve gerekli değişiklikleri yapmaktadırlar. Ülkemizde de bu gelişmelere paralel olarak bazı alanlarda değişiklikler yapılmaktadır. Bununla birlikte, eğitim alanında da bir takım değişikliklerin yapılması kaçınılmaz olmuştur. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilköğretim ders programları, yapılandırmacı eğitim anlayışı ile geliştirmiş ve 2005 yılından itibaren, tüm ilköğretim okullarında uygulamaya konulmuştur. Yaşanan bu gelişmelere uygun olarak, ilköğretim birinci kademede okutulmakta olan tüm dersler gibi matematik ders ve ders kitaplarında da bazı önemli değişiklikler olmuştur.

Yapısalcı görüşe göre öğrenme, öğrencinin duyu organları aracılığıyla dış dünyadan algıladığı belirli bir nesne, olay ya da kavrama ilişkin, zihninde kendi bilgilerini yapılandırması ya da en azından önceki deneyimlerine dayalı olarak gerçeği yorumlaması sürecidir (Jonassen, 1994). Yapısalcı kuramın dört ana unsuru bulunmaktadır. 1) Yeni bilgiler edinmek için çevresini aktif bir şekilde araştıran katılımcı öğrenen, 2) Öğrenenin çevresiyle ve ders materyalleriyle aktif etkileşimi, 3) Otantik yapıda bir problem çözme gerektiren bir öğrenme durumu, 4) Öğrenme durumunun gerektirdiği biçimde diğer öğrenenler ve öğretmen ile sosyal etkileşim (Dalgarno, 2001).

Ders kitapları eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere öğrencinin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden öğretim materyallerinden biridir (Şahin,2002:287). MEB Ders Kitapları Yönetmeliğinde ders kitabı "her tür ve derecedeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak olan, konuları öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış, öğrenim amacı ile kullanılan basılı eser" şeklinde tanımlanmaktadır (Tebliğler Dergisi, 1995). MEB'in, 2597 sayılı Tebliğler Dergisi'nde Ders Kitapları ile Ders Araçlarının incelenmesi ve değerlendirilmesine ilişkin yönergede ders ve öğrenci çalışma kitaplarının; a) İçerik, b) Dil, Anlatım ve Üslup c) Öğrenme, Öğretme ve Ölçme-Değerlendirme, ç) Teknik, Tasarım ve Düzenleme yönlerinden hazırlanması gerektiği belirtilmiştir (Tebliğler Dergisi, 2007).

Ders kitapları öğretim amacıyla kullanılan temel kaynaklardan biridir. Bir derste, bilgilerin öğrenciye aktarımı sürecinde öğrencinin yaş ve bilgi seviyesine uygun, öğretim programları esas alınarak hazırlanan basılı eğitim araçları olan ders kitapları en yaygın öğretim materyallerindedir (Bayrakçı, 2005). Yaygın olarak kullanılan bu materyallerin istenilen nitelikte olup olmadığının değerlendirilmesi önemlidir. Ders kitaplarının değerlendirilirken, iki boyut üzerinde durulması gerektiği söylenebilir. Bu boyutlardan biri kitapların içerik analizi ile değerlendirilmesi, diğeri ise kitapların görsel öğeler açısından değerlendirilmesidir (Eşgi, 2005).

Ders kitabı, "bir dersin öğretimi ile ilişkili olarak hazırlanan ve seçilen bir kitaptır". Benzer bir anlamda, "belirli ölçülere göre incelendikten sonra belli bir okul, sınıf ve ders için öğretmen ve öğrencilere temel kaynak olarak önerilen bir kitaptır" (Oguzkan, 1993; 83). Ders kitaplarının özellikle, ilköğretimde önemi daha da büyüktür. İlköğretim matematiksel kavram ve

becerileri kazandırmada bir başlangıç dönemidir. Bu nedenle ilköğretim çağındaki çocuklar için yazılacak ve basılacak kitapların niteliği ön plana çıkmaktadır (Kılıç, Atasoy vd, 2001).

Eğitim araçları arasında özel bir yere sahip olan ders kitaplarının uygun nitelikte olması gerekir. Ders kitaplarının esas belirleyici özelliklerinin başında onların öğrenciler için düzenlenmiş olmaları daha sonra ise ayrıntılı bilgi verme, bilgiler arasındaki ilişkileri açıklama, öğrenciye bildiklerini tekrar etme, pekiştirme gibi üstün özelliklere sahip olmaları gelir. İyi bir ders kitabı nasıl olmalıdır? Günümüzde okutulan ders kitapları amaçlanan hedeflere ne kadar uygundur? Ders kitaplarından neler beklenmelidir? Sorularının cevapları günümüzdeki ilk ve orta öğretimin kalitesini ortaya çıkaracak niteliktedir (Yılmaz ve ark., 1998).

Ülkemizde geçmişten günümüze matematik, fizik ve kimya gibi farklı alanlara yönelik ders kitapları incelemesi yapılmıştır. Matematik öğretiminde kullanılan ders kitaplarının bugünkü ve gelecekteki arzu edilen durumunu incelemek için 1998 yılında Alkan vd. tarafından yapılan araştırmada, ders kitaplarının farklı öğretim tekniklerine yer vermediği, birbirinin benzeri olduğu ve yeterli sayıda grafik, şekil ve çizelge içermediği sonucuna ulaşılmıştır. Arslan ve Özpınar(2009), 6.sınıf matematik ders kitaplarının, 2005 ilköğretim programının genel ilkeleriyle ne derece uyduğunu ve programın genel yaklaşımını ne derece yansıttığını araştırmışlardır. Araştırmacılar, ölçme-değerlendirme boyutundaki eksikliklere rağmen incelenen kitapların müfredatın genel yaklaşımına uygun olduğunu ortaya koymuşlardır.

Ders kitapları ile ilgili yapılan araştırmalar göz önüne alındığında, Milli eğitim Bakanlığı tarafından yapılandırıcı eğitim anlayışı ile geliştirilen ve 2005 yılından itibaren tüm ilköğretim okullarında uygulamaya konulan yeni ders kitaplarının, belirlenen ölçütlere uygun olup olmadığının gerekliliğini ortaya koymuştur. Belirlenen ölçütlere uygunluğu ile birçok öğrencinin anlamada zorluk çektiği ve dolayısıyla sevmediği matematik dersinin anlaşılmasına katkısı olabileceği düşünülmektedir.

Bu nedenle bu araştırmada, ilköğretim 1. Kademe de okutulan matematik ders kitapları ile öğrenci çalışma kitapları; içerik, öğrenme, öğretme ve ölçme-değerlendirme açısından incelenmiştir.

YÖNTEM

Araştırma, tarama (betimsel-survey) modeli niteliğindedir. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlamaktadır.(Karasar, 1994: 77).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Bitlis ili ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Bitlis il merkezinde seçilen 7 ilköğretim kurumunun

birinci kademesinde çalışan 87 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Ankete katılan sınıf öğretmenlerinin örneklem dağılımları Tablo 1 ve Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmanın sınıf düzeyine göre örneklem dağılımı

Sınıflar	f	%
1.Sınıf	18	20.7
2.Sınıf	20	23.0
3.Sınıf	17	19.5
4.Sınıf	17	19.5
5.Sınıf	15	17.2
Toplam	87	100.0

Tablo 2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin hizmet ve cinsiyete göre örneklem dağılımı

Kıdem	Bayan	Erkek	Toplam
5 yıl ve daha üzeri	27	11	38
6-10 yıl	10	18	28
11-15 yıl	3	6	9
16-20 yıl	2	3	5
20 yıl ve daha üzeri	1	6	7
Toplam	43	44	87

Tablo 1 ve Tablo 2’de görüldüğü gibi öğretmenlerin yüzde 20.7’si birinci sınıf, yüzde 23.0 ikinci sınıf, yüzde 19.5’i üçüncü sınıf, yüzde 19.5 dördüncü sınıf ve yüzde 17.2’si beşinci sınıfta görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 43’ü bayan, 44’ü erkektir. Öğretmenlerin 38’i 5 yıl ve daha az, 28’i 6–10 yıl, 9’ü 11–15 yıl, 5’i 16–20 yıl ve 7 si 20 yıl ve daha üzeri mesleki kıdeme sahip bulunmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmaya temel teşkil eden veriler, ilköğretim 1. kademede görev yapan sınıf öğretmenlerinin matematik dersi ve çalışma kitaplarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığı’nın Haziran 2007 tarih ve 2597 sayılı tebliğler dergisindeki ders ve çalışma kitaplarına yönelik nitelikler esas alınarak bir taslak anket geliştirilmiştir. Tebliğler dergisinde belirlenen niteliklerden, ‘içerik, öğrenme, öğretme ve ölçme-değerlendirme nitelikleri, araştırmacı tarafından incelenmiş ve 28 maddelik bir anket hazırlanmıştır. Anket maddeleri bu alanda uzman öğretmenlerin önerilerine göre hazırlanmış ve eleştiriler ışığında hazırlanan anket formun, kapsam ve soruların anlaşılabilirliğini belirlemek amacıyla Bitlis İl merkezinde seçilen üç ilköğretim okulunda görevli 35 sınıf öğretmeni üzerinde deneme uygulaması yapılmış ve öğretmenlerden anketi oluşturan her madde için %0 ile %100 arasında değişen bir değerlendirme yapmaları istenmiştir. (ölçekte puanlama %0=1, %25=2, %50=3, %75=4 ve %100=5) . Anketi oluşturan maddelerin faktör analizi yapılmış ve Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı 0.89 olarak

bulunmuştur. Bu sonuç ise anketin yapı geçerliğinin sağlandığını güvenilir bulunduğunu göstermektedir. Bu uygulama sonuçları ile ankette, yöntem ve içerik konusunda gerekli görülen geliştirmeler yapıldıktan sonra, iki madde elenmiş ve 26 maddelik bir anket oluşturulmuştur. Anketin ilk bölümünde, cinsiyet, mesleki kıdem, görev yapılan okul ve okutulan sınıf gibi kişisel bilgiler, ikinci bölümünde ise ders kitapları ile ilgili 16 soru, üçüncü bölümünde ise öğrenci çalışma kitapları ile ilgili 10 soru yer almıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda, anket formu ile toplanan verilerin gerekli istatistiksel çözümleri için SPSS10.0 paket programı kullanılarak çözümlenmiştir (Büyüköztürk, 2003). Araştırma kapsamına alınan sınıf öğretmenlerinin anket formunda cevaplanması istenilen maddelere ilişkin “Evet”, “Kısmen” ve “Hayır” olarak verdikleri cevapların frekansları (f) ve yüzdeleri (%) şeklinde hesaplanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda toplanan verilere dayalı bulgular üzerinde durulmuştur. Araştırmaya alınan ilköğretim birinci kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerinin matematik ders kitapları ile ilgili anket sorularına verdikleri cevaplar Tablo 3’te verilerek incelenmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin matematik ders kitapları ile ilgili görüşleri

S O R U L A R	Evet		Kısmen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%
1. Ders kitabı dersin öğretim programını kapsayacak biçimde hazırlanmış mı?	47	54.0	33	37.9	7	8.0
2. Kitapta dersin kazanımlarına yeterince yer verilmiş mi?	39	44.8	36	41.4	12	13.8
3. Kitaptaki konular ve üniteler sınıf seviyesine uygun olarak hazırlanmış mı?	57	65.5	21	24.1	9	10.3
4. Kitaptaki konular ve üniteler, uygulamaya yönelik ve yeterli derecede günlük hayatla bağlantılı mıdır?	26	29.9	51	58.6	10	11.5
5. Kitaptaki konular ve üniteler, problemleri belirtmeyi, inceleme ve gözlem yolu ile gerekli deneyleri yapmayı, deneylerden sonuç çıkarmayı ve bu sonuçları kontrol ederek bilimsel düşünme yöntemlerini yeterince güçlendirebilmiş mi?	13	14.9	51	58.6	23	26.4
6. Ünite, bölüm ve konular arasında, hacim bakımından programda belirtildiği şekilde uygun bir denge var mı?	36	41.4	34	39.1	17	19.5
7. Kazandırılacak bilgi, beceri, tavır ve tutumlar ile değerler, sınıf seviyesine uygun kavram ve örnekler üzerinden verilmiş mi?	34	39.1	46	52.9	7	8.0
8. Konuların işlenişinde, aynı sınıfta okutulan diğer derslerle olan ilişki göz önünde bulundurulmuş mu?	38	43.7	43	49.4	6	6.9
9. Konular öğrenciyi sorgulama, araştırma, inceleme ve başka kaynaklara yönlendirmeye teşvik edecek şekilde işlenmiş mi?	15	17.2	53	60.9	19	21.8

10. Ders kitabındaki istatistikî ve bilimsel bilgiler güncellenmiş olarak verilmiş mi?	42	48.3	37	42.5	8	9.2
11. Konuların işlenişinde, yakından uzağa, basitten karmaşığa, kolaydan zora ve somuttan soyuta giden bir yöntem izlenmiş mi?	55	63.2	29	33.3	3	3.4
12. Ders kitabında metinleri açıklamak, pekiştirmek veya yorumlamak için kullanılan görsel unsurlar metin ile uyumlu bir biçimde verilmiş mi?	55	63.2	27	31.0	5	5.7
13. Kitapta yer alan kazanımlar, öğrencileri muhakemeye, bağımsız ve yaratıcı düşünmeye, kıyaslamaya ve edinilen bilgilerden hareketle sonuçlar çıkarmaya yöneltecek şekilde işlenmiş mi?	20	23.0	53	60.9	14	16.1
14. Kazanımlarla ilgili hazırlık çalışmaları soruları öğrenciyi düşünmeye ve araştırmaya yöneltecek nitelikte midir?	31	35.6	46	52.9	10	11.5
15. Ders kitabı, öğrencilerin derste etkin bir şekilde rol almalarını sağlamaya dönük hazırlanmış mı?	25	28.7	43	49.4	19	21.8
16. Her ünite veya bölümün sonunda öğrenciyi konularla ilgili bilgi, beceri, değer, tutum ve yeterliklerin kazandırılıp kazandırılmadığını ölçmeye yarayan değerlendirme soruları, öğrencilerin bilgilenme düzeylerini açığa çıkaran türde midir?	30	34.5	40	46.0	17	19.5

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmenlerin önemli bir bölümü %54.0 matematik ders kitaplarının dersin öğretim programını kapsayacak biçimde hazırlandığını belirtirken, %37.9'u kısmen düzenlendiğini, %8.0'i de düzenlenmediğini belirtmektedir. Konular ve ünitelerin, uygulamaya yönelik ve yeterli derecede günlük hayatla bağlantılı bir şekilde işlenmesine ilişkin olarak sorulan soruya, öğretmenlerin %29.9 konuların ve ünitelerin, uygulamaya yönelik ve yeterli derecede günlük hayatla bağlantılı bir şekilde işlendiğini belirtirken, %58.6'si konular ve ünitelerin günlük hayatla bağlantılı bir şekilde kısmen işlendiğini, %11.5'i de işlenmediğini belirtmektedir. Öğretmenler, "Ders konuları ve üniteler sınıf seviyesine uygun olarak hazırlanmış mı?" sorusuna %65.5 evet, %24.1 kısmen ve %10.3'ü de uygun olarak hazırlanmadığını ifade etmişler. Buradan, öğretmenlerin önemli bir bölümünün ders kitaplarındaki konu ve ünitelerin sınıf seviyesine göre uygun olarak hazırlandığı yargısına ulaşılabilir.

Ders kitabındaki konular ve üniteler, problemleri belirtmeyi, inceleme gözlem yolu ile gerekli deneyleri yapmayı, deneylerden sonuç çıkarmayı ve bu sonuçları kontrol ederek bilimsel düşünme yöntemlerini yeterince güçlendirilip güçlendirilmediği ile ilgili soruya öğretmenlerin %14.9'ü evet, %58.6'sı kısmen ve %26.4'ü hayır yanıtını vermiştir. Bu görüş için kısmen ve hayır cevabı birlikte düşünüldüğünde, öğretmenlerin %85.0 gibi büyük çoğunluğunun; ders kitabındaki konular ve üniteler, problemleri belirtmeyi, inceleme gözlem yolu ile gerekli deneyleri yapmayı, deneylerden sonuç çıkarmayı ve bu sonuçları kontrol ederek bilimsel düşünme yöntemlerini yeterince güçlendirilmediğini düşünmektedirler. Ders kitabında yer alan ünite, bölüm ve konular arasında, hacim bakımından programda belirtildiği şekilde uygun bir dengenin olup olmadığına ilişkin olarak, öğretmenlerin %41.4'ü

uygun bir dengenin olduğunu belirtirken, %39.1'i kısmen uygun bir dengenin olduğunu, %19.5'i de uygun bir dengenin olmadığını belirtmektedir. Öğretmenler, "Öğrenciye kazandırılacak bilgi, beceri, tavır ve tutumlar ile değerler, sınıf seviyesine uygun kavram ve örnekler üzerinden verilmiş mi?" soru maddesine %39.1 evet, %52.9 kısmen ve %8.0 hayır cevabını vermiştir. Yine öğretmenler, "Ders kitabındaki konuların işlenişinde, aynı sınıfta okutulan diğer derslerle olan ilişki göz önünde bulundurulmuş mu?" sorusuna, %43.7 evet, %49.4 kısmen ve %6.9 hayır cevabını vermiştir.

Konular öğrenciyi sorgulama, araştırma, inceleme ve başka kaynaklara yönlendirmeye teşvik edecek şekilde işlenip işlenmediği ile ilgili soruya öğretmenlerin, %17.2 evet, %60.9'ü kısmen ve %21.8'i hayır yanıtını vermiştir. Yine bu görüş için de kısmen ve hayır cevabı birlikte düşünüldüğünde, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%82.7) konuların öğrenciyi sorgulama, araştırma, inceleme ve başka kaynaklara yönlendirmeye teşvik edecek şekilde işlenmediğini göstermektedir. Öğretmenlerin önemli bir bölümü (48.3 evet,%42.5 kısmen) ders kitabındaki istatistiki ve bilimsel bilgilerin güncellenmiş olarak verildiği görüşündedir.

Öğretmenlerin, konuların işlenişinde, yakından uzağa, basitten karmaşığa, kolaydan zora ve somuttan soyuta giden bir yöntem izlenip izlenmediği ile ilişkin soruya %63.2 evet, %33.3 kısmen ve %3.4 'ü hayır cevabını vermiştir. Buradan öğretmenlerin büyük bir bölümü, konuların işlenişinde, yakından uzağa, basitten karmaşığa, kolaydan zora ve somuttan soyuta giden bir yöntem izlendiği görüşüne katıldıkları ve benzer olarak, "metinleri açıklamak, pekiştirmek veya yorumlamak için kullanılan görsel unsurlar, metin ile uyumlu olup olmadığı sorusuna da öğretmenlerin çoğu olumlu görüş (%63.2) bildirmişler. Ders kazanımlarının öğrencileri muhakemeye, bağımsız ve yaratıcı düşünmeye, kıyaslamaya ve edinilen bilgilerden hareketle sonuçlar çıkarmağa yöneltecek şekilde işlenip işlenmediği ile ilgili soru maddesi için öğretmenlerin, %23.0 evet, %60.9 kısmen ve %16.1'i de hayır cevabını vermiştir. Kazanımlarla ilgili hazırlık çalışması soruları, öğrenciyi düşünmeye ve araştırmaya yöneltecek nitelikte olup olmadığına ilişkin olarak öğretmenlerin, %35.6'i nitelikli olduğunu belirtirken, %52.9 kısmen nitelikli olduğunu ve %11.5'i de nitelikli olmadığını belirtmektedir.

Öğretmenlerin, %28.7'i ders kitabının, öğrencilerin derste etkin bir şekilde rol almalarını sağlamaya dönük düzenlendiğini belirtirken, %49.4 'ü kısmen düzenlendiğini, %21.8'i de düzenlenmediğini belirtmektedir. Buradan, ders kitaplarının öğrencilerin derste etkin bir şekilde rol almalarını sağlamaya dönük özelliğiyle ilgili olarak, öğretmenlerin önemli bir kısmı, öğrencilerin derste etkin bir şekilde rol almalarını sağlamada, kitapları yeterli bulmadıkları sonucuna ulaşmıştır. Diğer yandan "her ünite ve bölümün sonunda öğrenciye konularla ilgili bilgi, beceri, değer, tutum ve yeterliklerin kazandırılıp kazandırılmadığını ölçmeğe yarayan değerlendirme soruları, öğrencilerin bilgilenme düzeylerini açığa çıkararak türde midir?" görüşüne öğretmenlerin, %34.5 evet, %46.0 kısmen ve hayır cevabını verenlerin oranı ise %19.5 dir.

Sınıf öğretmenlerin matematik öğrenci çalışma kitaplarıyla ilgili sorulara verdikleri cevaplar Tablo 4' de verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin matematik çalışma kitapları ile ilgili görüşleri

S O R U L A R	Evet		Kısmen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%
1.Çalışma kitabında öğretim programlarında yer alan amaçlar doğrultusunda öğrencilere bilgi ve beceri kazandırılmasına yardımcı olacak ve öğrenmeyi pekiştirecek unsurlara yeterince yer verilmiş mi?	26	29.9	56	64.4	5	5.7
2.Çalışma kitabında öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla öğrencinin ilgisini çekecek örneklere yeterince yer verilmiş mi?	25	27.7	43	49.4	19	21.8
3.Çalışma kitabında, konularla ilgili öğrenmeyi destekleyici ve günlük hayatla ilgisini kurabileceği çalışmalar yeterli düzeyde midir?	22	25.3	46	52.9	19	21.8
4.Her dersin sonunda öğrencilerin alması amaçlanan bilgi, beceri, değer ve tutumları açığa çıkaran, konunun anlaşılmasına dönük, ölçme ve değerlendirme çalışmalarına yeterince yer verilmiş mi?	23	26.4	45	51.7	19	21.8
5.Çalışma kitabında yer alan grafik, şekil, resim, fotoğraf, harita, karikatür gibi görsel öğeler, öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıracak ve ilgisini çekecek türden midir?	39	44.8	39	44.8	9	10.3
6.Öğrencilerin yeteneklerini geliştirmede yardımcı olacak çeşitli örnek, alıştırma, işlenen konular ve ünitelerle ilgili internet adreslerine ve okuma kaynaklarına yeterince yer verilmiş mi?	13	14.9	45	51.7	29	33.3
7.Dersin özelliğine göre değişen uygulama ve işlemler, görsel (resim, kroki, şablon gibi) ve teknolojik (DVD, CD, VCD, ses kaseti gibi) materyallerin ihtiyaç olduğu konusunda yeterince yönlendirici midir?	9	10.3	39	44.8	39	44.8
8.Soru-cevap, doğru-yanlış, çoktan seçmeli, eşleştirme, boşluk doldurma, bireysel ve grup çalışmaları, canlandırma, tablo ve cümle tamamlama gibi yöntem, teknik ve etkinlikler, dersin özelliğine göre, doğru biçimde dağıtılmış mı?	23	26.4	45	51.7	19	21.8
9.Kazanımlar, dersin özelliğine göre yapılacak inceleme, gezi, gözlem ve uygulamalarla bir bütünlük taşıyor mu?	18	20.7	52	59.8	17	19.5
10.Çalışma kitabındaki çalışmalarda, çevresel koşullar göz önünde bulundurulmuş mu?	8	9.2	42	48.3	37	42.5

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin, çalışma kitabında öğretim programında yer alan kazanımlar doğrultusunda öğrencilere bilgi ve beceri kazandırılmasına yardımcı olacak ve öğrenmeyi pekiştirecek yardımcı unsurlara yer verilip verilmediği ile ilgili soruya %29.9 evet, %64.4'ü kısmen ve %5.7'i de hayır cevabını vermiştir. Öğretmenler, 'öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla, öğrencinin ilgisini çekecek örneklere yeterince yer verilmiş mi?' sorusuna %27.7 evet, %49.4 kısmen ve %21.8'i de hayır cevabını vermiştir. Öğretmenlerin %25.3'ü çalışma kitabında, konularla ilgili

öğrenmeyi destekleyici ve günlük hayatla ilgisini kurabileceği çalışmaları yeterli bulurken, %52.9'u kısmen yeterli bulunduğunu ve %21.8'i de yeterli bulunmadığını belirtmektedir. Bilgi, beceri, değer ve tutumları açığa çıkaran, konunun anlaşılmasına dönük, ölçme ve değerlendirme çalışmalarına yeterince yer verilip verilmediğine ilişkin olarak öğretmenlerin %26.4'ü evet yer verildiği, %51.7 kısmen yer verildiği ve %21.8'i de yer verilmediğini belirtmektedir. Öğretmenlerin %44.8'i çalışma kitaplarında yer alan grafik, şekil, resim, harita, karikatür gibi görsel öğeler, öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıracak ve ilgisini çekecek türden olduğunu belirtirken, %44.8'i kısmen ilgisini çekecek türden olduğunu ve %10.3'ü de, ilgisini çekecek türden olmadığını belirtmektedir. Öğretmenler, "Öğrencilerin yeteneklerini geliştirmede yardımcı olacak çeşitli örnek, alıştırma işlenen konular ve ünitelerle ilgili internet adreslerine ve okuma kaynaklarına yeterince yer verilmiş mi?" sorusuna %14.9 evet, %51.7 kısmen ve %33.3 hayır cevabını vermiştir.

Çalışma kitabındaki görsel (resim, kroki, şablon gibi) ve teknolojik (DVD, CD, VCD, ses kaseti gibi) materyallerin ihtiyaç olduğu konusunda yeterince yönlendirici olup olmadığı ile ilgili soruya, öğretmenlerin %10.3'ü evet, %44.8'i kısmen ve %44.8'i, de hayır yanıtını vermiştir. Bu görüş için de kısmen ve hayır cevabı birlikte düşünüldüğünde, öğretmenlerin büyük bir oranı (%89.6 gibi) görsel ve teknolojik materyallerin ihtiyaç olduğu konusunda yeterince yönlendirici olmadığını ifade etmişler. Yine öğretmenler, "Çalışma kitabında, soru-cevap, doğru-yanlış, çoktan seçmeli, eşleştirme, boşluk doldurma, bireysel ve grup çalışmaları, canlandırma, tablo ve cümle tamamlama gibi yöntem, teknik ve etkinlikler, dersin özelliğine göre, doğru biçimde dağıtılmış mı?" sorusuna, %26.4 evet, %51.7 kısmen ve 21.8 hayır cevabını vermiştir. Öğretmenlerin %20.7'si çalışma kitaplarındaki kazanımların, dersin özelliğine göre yapılacak inceleme, gezi gözlem ve uygulamalarla bir bütünlük taşıdığını belirtirken, %59.8'i kısmen bir bütünlük taşıdığını ve %19.5'i de bir bütünlük taşımadığını belirtmektedir. Diğer yandan öğretmenler, "Çalışma kitabındaki çalışmalarda, çevresel koşullar göz önünde bulundurulmuş mu?" sorusuna, %9.2 bulundurulduğunu, %48.3 kısmen bulundurulduğunu ve %42.5 de hayır bulundurulmadığını ifade etmişler.

TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu bölümde, yapılan araştırmanın amacı kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar ve öneriler yer almaktadır. Araştırma kapsamına alınan ilköğretim 1. kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerinin matematik ders ve öğrenci çalışma kitapları hakkındaki görüşlerinden anlaşılacağı kadarıyla, öğretmenlerin Milli Eğitim Bakanlığının ders kitapları yönetmeliğine göre hazırlanan ders kitaplarını, genel olarak yeterli veya kısmen yeterli buldukları, ancak kitaplarda bazı yetersizliklerin olduğu ve belirlenen bu yetersizliklerin giderilmesi ile kitapların daha verimli olacağı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin ders kitapları ile ilgili görüşleri incelendiğinde, ders kitaplarının dersin öğretim programını kapsayacak biçimde hazırlandığı, dersin kazanımlarına yeterince yer verildiği, kitaptaki konu ve ünitelerin sınıf seviyesine uygun olarak hazırlandığı ve kitaptan kazandırılacak bilgi, beceri, tavır ve tutumlar ile değerler sınıf seviyesine uygun olarak bulunduğu, ancak kavram ve örneklerin kısmen yeterli bulunduğu anlaşılmaktadır.

Ders kitaplarındaki konular ve ünitelerin ise, uygulamaya yönelik ve yeterli derecede günlük hayatla ilişkilendirilmeye çalışıldığı görüşü ortaya çıkmaktadır. Araştırmanın bu bulgusu, Küçüközer ve Bostan (2007) ve Çakır (2009)'ın yapmış olduğu araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Öğretmenlerin görüşleri doğrultusundaki bulgular incelendiğinde, ders kitabındaki konular öğrenciyi sorgulama, araştırma, inceleme ve başka kaynaklara yönlendirmeye teşvik etme konusunda yeterli bulunmadığı, ders kitabında yer alan konular ve üniteler, problemleri belirtmeyi, inceleme ve gözlem yolu ile gerekli deneyleri yapmayı, deneylerden sonuç çıkarmayı ve bu sonuçları kontrol ederek bilimsel düşünme yöntemlerini yeterince güçlendirme konusunda yetersiz olduğu, öğretmenlerin büyük bir kısmı, öğrencilerin derste etkin bir şekilde rol almalarını yeterli bulduğu, ancak %21.8 gibi önemli bir oranı da, matematik ders kitaplarını bu konuda yetersiz buldukları anlaşılmaktadır. Sınıfta aktif rol alan öğrenciler, aktif öğrenme sürecine katılarak öğretilenleri, zihninde kendine özgü yapılandırır ve bilgiyi yeniden üretir. Aktif öğrenmede öğrenciler, birbirleriyle etkileştirmede bulunur, sorunlarını ve bilgilerini birbirleriyle paylaşır, bir öğrenmeyi gerçekleştirmek için araştırır, düşünür ve keşfeder (Açıkgöz, 2002:39).

Araştırmadan elde edilen başka bir bulguya göre de, öğretmenlerin büyük bir kısmı ders kitabında yer alan istatistikî ve bilimsel bilgilerin güncellenmiş olarak verildiği, konuların işlenişinde, yakından uzağa, basitten karmaşığa, kolaydan zora ve somuttan soyuta giden bir yöntem izlendiği, metinleri açıklamak, pekiştirmek veya yorumlamak için kullanılan görsel unsurların metin ile uyumlu bir şekilde verildiği, kitaptaki kazanımların öğrencileri muhakemeye, bağımsız ve yaratıcı düşünmeğe, kıyaslamaya ve edinilen bilgilerden hareketle sonuçlar çıkarmaya yöneltecek bir şekilde işlendiği anlaşılmaktadır. Çakır (2009)'ın yaptığı bir çalışmada, kitaplardaki neden sonuç ilişkisinin kurulduğu konusu, bu araştırmanın sonucu ile bir benzerlik göstermektedir. Ders kitabında verilen bilgiler, öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygun olmalı, konular ise somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora bir sıra izlenmelidir (Sadoski, 2001).

Araştırmanın bulgularına göre, sınıf öğretmenlerinin matematik çalışma kitaplarıyla ilgili görüşleri incelendiğinde; çalışma kitaplarında, öğrencinin öğrenmesini kolaylaştırmak amacıyla ilgisini çekecek örneklere, öğrenmeyi destekleyici ve günlük hayatla ilgisini kurabileceği çalışmalara, öğrencilerin alması amaçlanan bilgi, beceri, değer ve tutumları açığa çıkaran, konuların anlaşılmasına dönük ölçme ve değerlendirme çalışmalarına, öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıracak ve ilgisini çekecek görsel öğelere, soru-cevap, doğru-yanlış, çoktan seçmeli, eşleştirme, boşluk doldurma,

bireysel ve grup çalışmaları, canlandırma, tablo ve cümle tamamlama gibi yöntem, teknik ve etkinliklere yeteri kadar yer verildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca çalışma kitaplarında, öğrencilere bilgi ve beceri kazandırılmasına yardımcı olacak ve öğrenmeyi pekiştirecek unsurların ise kısmen yeterli görüldüğü anlaşılmaktadır. Ancak, çalışma kitaplarında öğrencilerin yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olacak çeşitli örnek, alıştırmaya, işlenen konular ve ünitelerle ilgili internet adreslerine ve okuma kaynaklarına yeterince yer verilmediği, dersin özelliğine göre değişen uygulama ve işlemler, görsel (resim, kroki, şablon gibi) ve teknolojik (DVD, CD, VCD, ses kaseti gibi) materyallerin ihtiyaç olduğu konusunda yeterince yönlendirilmediği sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu bulgusu, Milli Eğitim Bakanlığının 2005 yılında ÖBBS ilköğretim öğrencilerinin başarılarının belirlenmesi amacıyla yaptığı çalışmanın sonucunda yayınladığı matematik raporunda, “matematik öğretmenlerinin derslerinde araç gereç kullanma sıklıklarına ilişkin görüşleri arasında, matematik derslerinde bilgisayar, tepegöz, teyp (kasetçalar), video/film/Tv/DVD/VCD genellikle kullanılmamaktadır” ifadesi, çalışma ile örtüşmektedir.

Çalışmanın sonuçlarına dayalı olarak, matematik ders ve öğrenci çalışma kitaplarının genel itibarıyla yeterli görüldüğü, ancak kısmen yetersizliklerin olduğu, bu tür yetersizlikler ise ders kitapları için ileride yapılabilecek olan çalışmalar ile giderilebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, ders kitapları için yapılabilecek olan çalışmalara bir katkı sağlamak amacıyla aşağıda bazı öneriler sunulmuştur.

Ders kitapları, içerik bakımından tekrar gözden geçirilerek öğrencilerin bilimsel düşünme yöntemlerini yeterince güçlendirecek ve onların derste daha etkin rol almalarını sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır.

Ders kitapları içerik bakımından öğrenciyi araştırma, inceleme ve başka kaynaklara yönlendirmeğe teşvik edici nitelikte olmalıdır.

Öğrenci çalışma kitapları, öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıracak ve ilgisini çekecek örneklere yeterince yer verilmeli ve çevresiyle iletişimde bulunmasını sağlamalıdır.

Öğrenci çalışma kitapları; ‘öğrenme, öğretme ve ölçme-değerlendirme’ nitelikleri bakımından, öğrencilerin görsel ve teknolojik materyallerden daha fazla yararlanması için yeterince yönlendirici olmalıdır.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, K.Ü.(2002). Aktif Öğrenme(Birinci Baskı). İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Alkan,H., Sezer, M., Köroğlu, H. Ve Özçelik, A. Z.(1998). Matematik Öğretiminde Yararlanılan Ders Kitapları, III. Ulusal Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Arslan, S. Ve Özpinar, İ.(2009). Yeni İlköğretim 6.Sınıf Matematik Ders Kitaplarının Öğretim Programına Uygunluğunun İncelenmesi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.
- Bayrakçı, M.(2005). Ders Kitapları Konusu ve İlköğretimde Ücretsiz Ders Kitabı Dağıtım Projesi, Milli Eğitim Dergisi. Kış, Sayı.165.
- Büyüköztürk, Ş.(2003). Sosyal Bilgiler için Veri El Kitabı. Ankara: Pegem A.

- Çakır, İ.(2009). İlköğretim Beşinci Sınıf Matematik Ders Kitaplarının Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Dalgarno, B.(2001). Interpretations of Constructivism and Consequences for Computer Assisted Learning. *British Journal of Educational Technolog*,32.
- Eşgi, N.(2005). İlköğretim 5. Sınıf bilgisayar ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine göre değerlendirilmesi: *Milli Eğitim Dergisi*. Kış, Sayı:165.
- Güven, S.(2010). İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Ders ve Öğrenci Çalışma Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Cilt 35,Sayı 156.
- Jonassen, D. H.(1994). Toward a Constructivist Design Model. *Educational Technolog*, 34.
- Karasar, N..(1994). Araştırmada Rapor Hazırlama, Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Kılıç, Z, B. Atasoy, N, Tertemiz, M, Seren, L, Ercan.(2001). Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, Fen Bilgisi 4–8, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Küçüközer, H. Ve Bostan, A. (2007). İlköğretim 6. Sınıf Fen ve Teknoloji Dersi Madde ve Isı Ünitesinin Yapılandırmacı Öğrenme Kuramının Grekleri Ölçüsünde İncelenmesi, Ulusal İlköğretim Kongresi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Meb (1995). Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği. *Tebliğler Dergisi*, No:2434
- Meb (2007). 2005 ÖBBS İlköğretim Öğrencilerinin Başarılarının Belirlenmesi, Matematik Raporu. Milli Eğitim Basımevi–2007, Ankara.
- Meb (2007). Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve değerlendirilmesine ilişkin Yönerge. *Tebliğler Dergisi*, Cilt70 Sayı: 25597.
- Oğuzkan, F.(1993). Eğitim Terimler Sözlüğü, Ankara: Emel matbaacılık.
- Sadoski, M.(2001). Resolving the Effects of Concreteness on Interest, Comprehension and Learning Important Ideas From Text Educations *Psychology Review*, Vol.13, No: 3
- Şahin, T.Y.(2002). Öğretim Materyal ve Teknolojileri, C. Öztürk-D.Dilek(Ed) Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (ss.281–315). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yılmaz, A, Seçken, N ve Morgil, İ.(1998). Lise 11. Sınıf Kimya 3 Ders Kitaplarının Kimya Eğitimine Uygunluklarının Araştırılması Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi *Dergisi* 14:73–83.